

Vzdělávací politika a Evropská unie

Vzdělávací politika

- souhrn konkrétních činností a opatření, kterými zejména stát, ale i další subjekty ovlivňují celou vzdělávací oblast

Pravomoci EU

- Výlučné – předpisy vydává jen EU, členské státy pouze s jejím povolením (společná obchodní politika vůči třetím zemím, měnová politika,..)
- Sdílené – předpisy mohou vydávat i členské státy, pokud tak EU neučinila (azylová politika, doprava, daně)
- Doplnující – aktivita EU se omezuje jen na podporu členských států (politika zaměstnanosti, vzdělávání)

Základní principy EU

- subsidiarita – problémy se řeší na té nejnižší možné úrovni
- solidarita – cílem je zvyšování úrovně všech členů, systematicky vyrovnávat rozdíly mezi nejbohatšími a nejchudšími regiony a státy
- zajištění lidských práv a vyloučení jakékoliv diskriminace
- respektování kultury, tradice a svébytnosti nejen každé země, ale i každého regionu

Vzdělávací politika EU

- Oficiálně patří vzdělávací politika mezi tzv. doplňující politiky, kdy úsilí EU jen doplňuje a rozšiřuje vlastní vzdělávací politiky členských států.
- Harmonizace právních předpisů – pro oblast vzdělávání jen malý rozsah
- Podstata úsilí – systematické a rozsáhlá finanční podpora jednotlivých zemí a regionů prostřednictvím Strukturálních fondů (Bílá kniha, Zelená kniha, sdělení EK).
- Poslední doba je ale typická prohlubováním úsilí EU v oblasti vzdělávání

Cíle EU

- Celoživotní učení – centrum úsilí EU – jedna ze složek sociálního modelu, propojené s ESZ
- Lisabonský summit (2000) – „lidé jsou hlavním aktivem Evropy a musí být středem pozornosti všech politik Unie“.
- „Investice do LK má zásadní význam“

Lisabonský summit- březen 2000

Konkrétní cíle do roku 2010:

- podstatný každoroční nárůst investic do lidských zdrojů
- snížení počtu osob ve věku 18 – 24 let se základním vzděláním na polovinu
- přeměna škol na víceúčelová vzdělávací střediska, napojení na internet, vazba na podniky a výzkum
- definování nových základních dovedností
- rozšíření mobility studentů a učitelů, transparentnost v uznávání kvalifikací a studia
- vypracování společného evropského formuláře pro curriculum vitae k usnadnění mobility

Strategické směry a cíle EU ve vzdělávání – Stockholm (2001)

- cíl 1: Zvýšit kvalitu a efektivitu vzdělávacích systémů členských zemí
- cíl 2: Usnadnit všem přístup ke vzdělávání
- cíl 3: Otevřít vzdělávací systémy širšímu světu

Terciární vzdělávání

- Boloňský proces- 6 hlavních cílů:
  - přijetí srozumitelného a srovnatelného systému titulů
  - přijetí systému založeného v podstatě na dvou hlavních cyklech
  - zavedení kreditního systému
  - podpora mobility
  - posílení Evropské spolupráce v zajišťování kvality
  - posílení evropské dimenze ve VŠ vzdělávání

Vzdělávací soustavy zemí EU

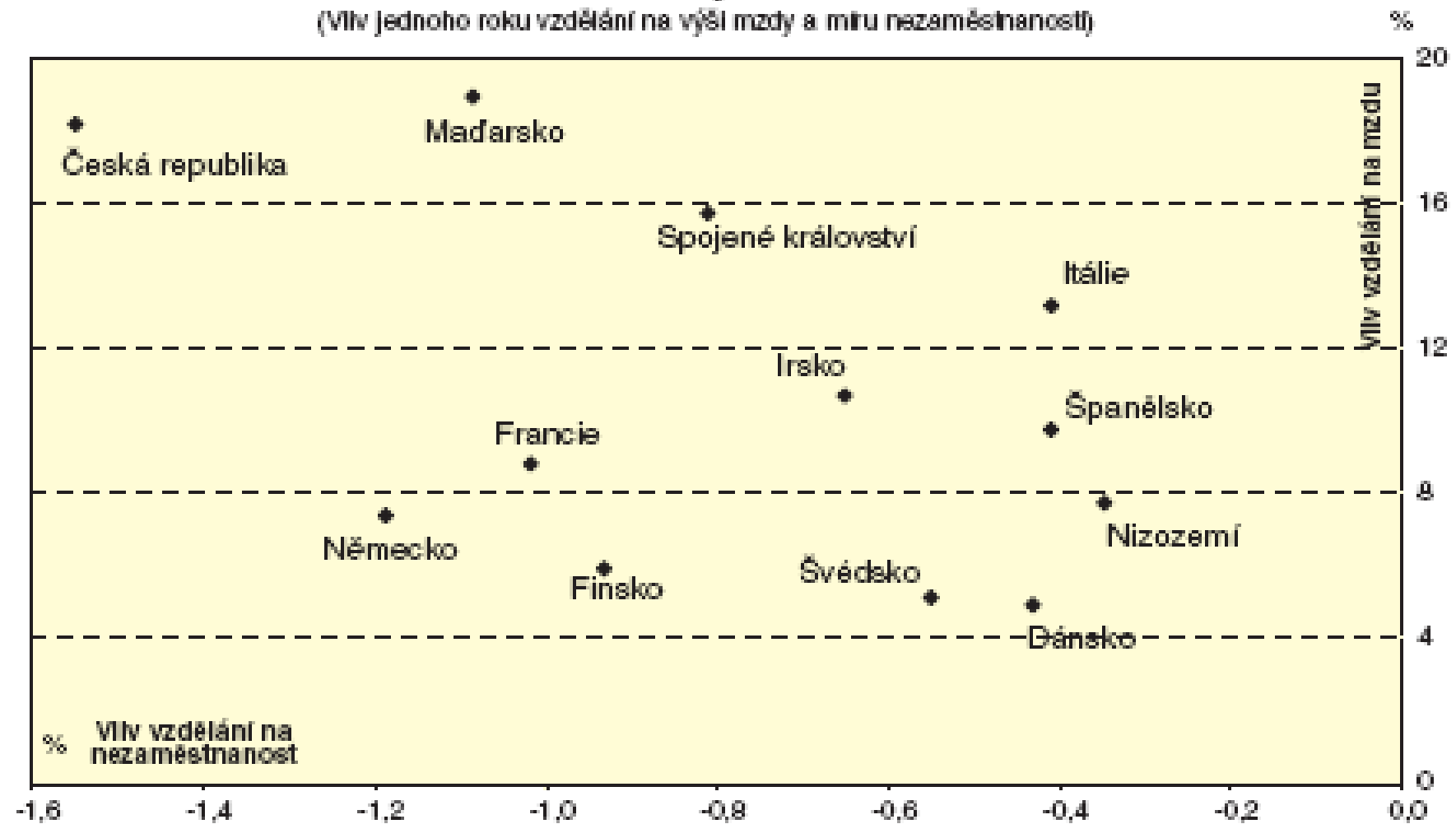
- jsou rozmanité
- zásady rozvoje školství v jednotlivých zemích:
  - zásada rovného přístupu ke vzdělávání
  - zvyšování průchodnosti systému
  - zvyšování kvality vzdělávání
  - podpora účasti stále širších vrstev populace na vyšších úrovních vzdělávání
  - budování možností celoživotního učení
  - sepětí s potřebami společnosti a trhu práce

Význam vzdělání v ES

- Již od 60. let jsou výdaje na vzdělání považovány za nejlepší investici, jejíž návratnost je dlouhodobá, ale velmi vysoká.
- Lidský kapitál – významný faktor ekonomického růstu (Irsko, Itálie, Řecko a Španělsko – 0,5 %)

Vliv vzdělání na mzdy a nezaměstnanost

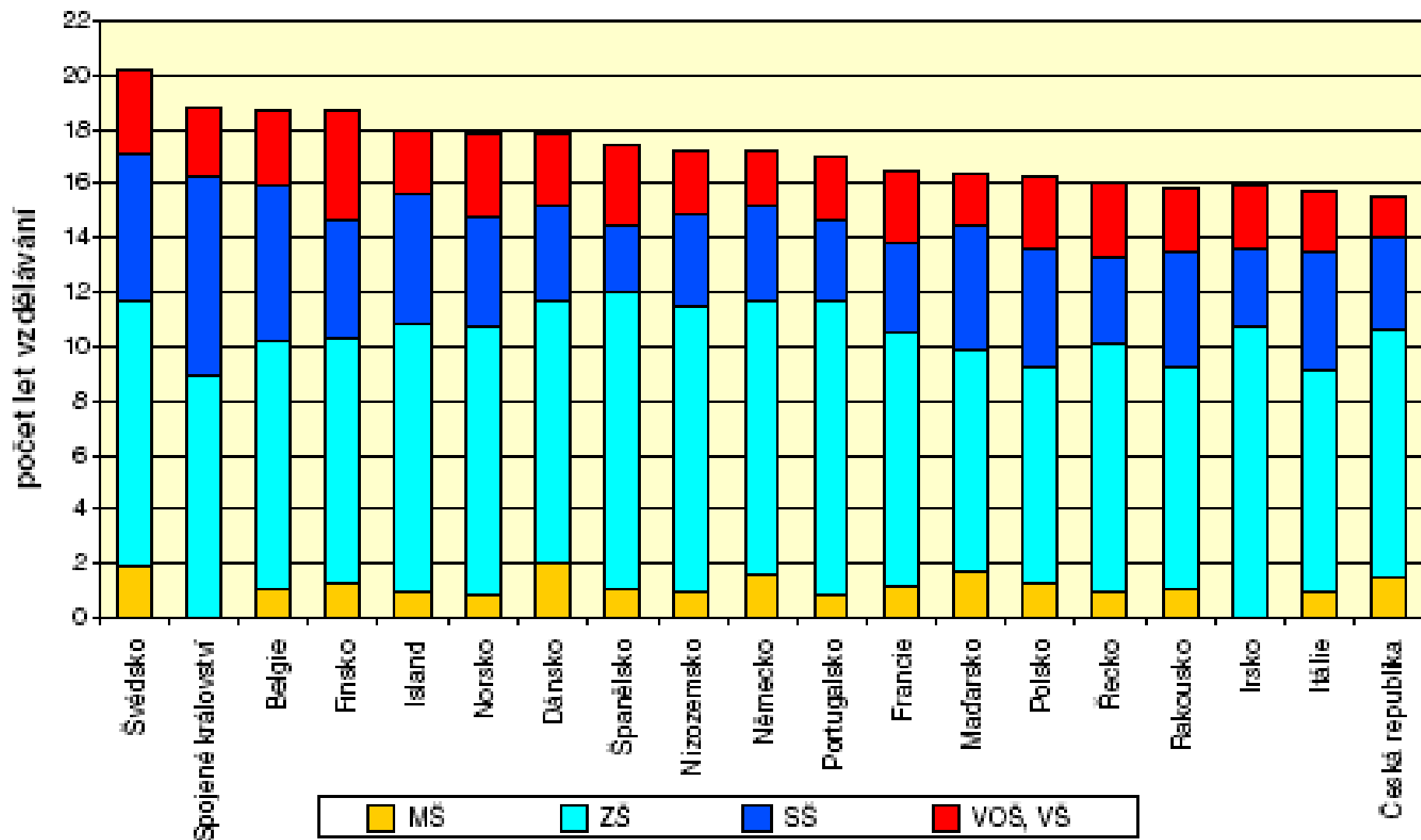
(Vliv jednoho roku vzdělání na výši mzdy a míru nezaměstnanosti)

Průměrná délka vzdělávání

- Prodlužování doby vzdělávání
- Kvantitativní charakteristika vzdělávacích soustav.
- Zvyšování účasti na středním vzdělávání
- Účast na vysokoškolském vzdělávání
- Od 90. let se začala prosazovat účast v předškolní výchově – důležitost, předpoklady pro celoživotní učení.

Průměrná délka vzdělávání od věku 5 let v roce 2000

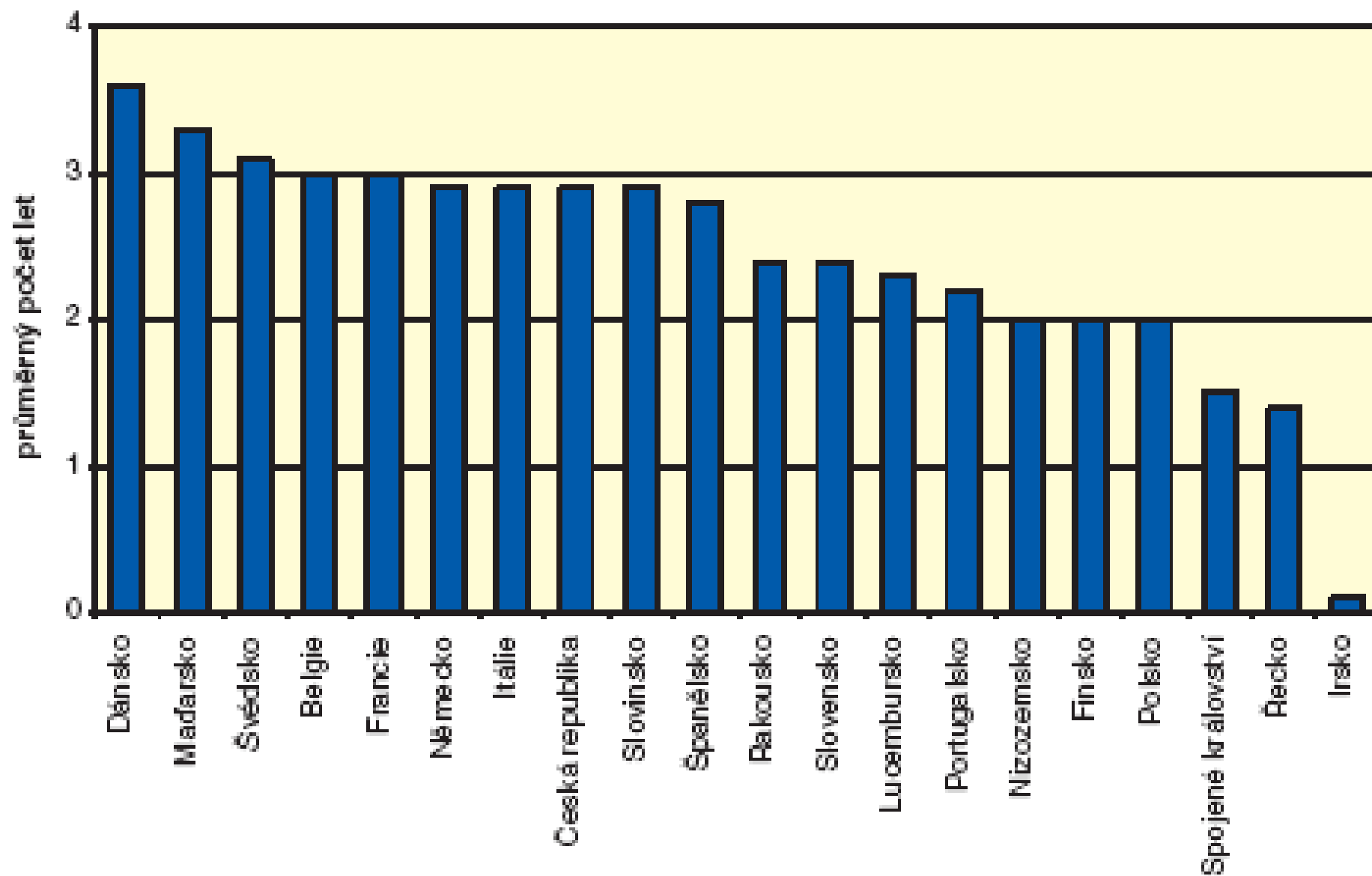
Organizace a správa školství

- V rozhodující míře je odpovědný stát
- Rozhodování o rámcových cílech, kurikulu, odpovědnost za kvalitu, poskytování finančních prostředků.
- IECD-97

Předškolní vzdělávání

- Veřejné poskytování předškolní výchovy později než v ČR
- Hlavní typy:
- Instituce poskytující převážně péči – do 3 let, v některých zemích až do školního věku
- Instituce neškolského typu – centra denní péče, herní skupiny, apod.
- Školy obdobné naší mateřské škole – méně časté, často pouze pro poslední předškolní rok, nebo jsou ke škole přiřazeny.
- Rodinný model x školní model
- Variabilita ve financování

Průměrná délka předškolního vzdělávání

Základní (povinné) vzdělávání

- Kritérium pro vstup do povinné školní docházky (Dánsko, Finsko, Švédsko – 7 let)
- Převažuje devítiletá povinná školní docházka (Španělsko, Francie, Norsko – 10 letá, Anglie, Lucembursko, Skotsko, USA – 11letá)
- Primární úroveň – 1. stupeň ZŠ – nejčastěji 6 let, celkový počet vyučovacích hodin se liší až 2 násobně
- Nižší sekundární vzdělávání – 2. stupeň ZŠ
- Většina zemí certifikuje buď ukončení PŠD nebo ukončení nižšího sekundárního stupně

Způsob ukončování**Země**

Závěrečná zkouška

Německo (některé spolkové země), Irsko;

Známky a celoroční práce

Dánsko (volitelná zkouška), Německo (většina spolkových zemí), Španělsko, Lucembursko, Rakousko, Finsko, Švédsko, Maďarsko, Polsko, Slovinsko;

Závěrečná zkouška s přihlédnutím k celoroční práci

Belgie, Řecko, Francie, Itálie, Nizozemsko (některé instituce), Portugalsko, Spojené království, Norsko, Estonsko, Kypr, Lotyšsko, Litva, Malta.

Děti se zvláštními potřebami

- Úsilí odbourání překážek, resp. znevýhodnění postavení žáků se speciálními potřebami.
- Integrace jako nosná tendence – nikoli jediné řešení.
- Kvalita odborné připravenosti speciálních pedagogů v ČR.

Deklarace (1994)

- Každé dítě je jedinečnou osobností s jedinečnými vlastnostmi, zájmy, schopnostmi a vzdělávacími potřebami.
- Vzdělávací systém musí být utvořen tak, aby umožňoval respektovat širokou rozmanitost potřeb dětí.
- Děti se zvláštními potřebami musejí mít přístup do běžného proudu vzdělávání, který se umí přizpůsobit jeho potřebám.

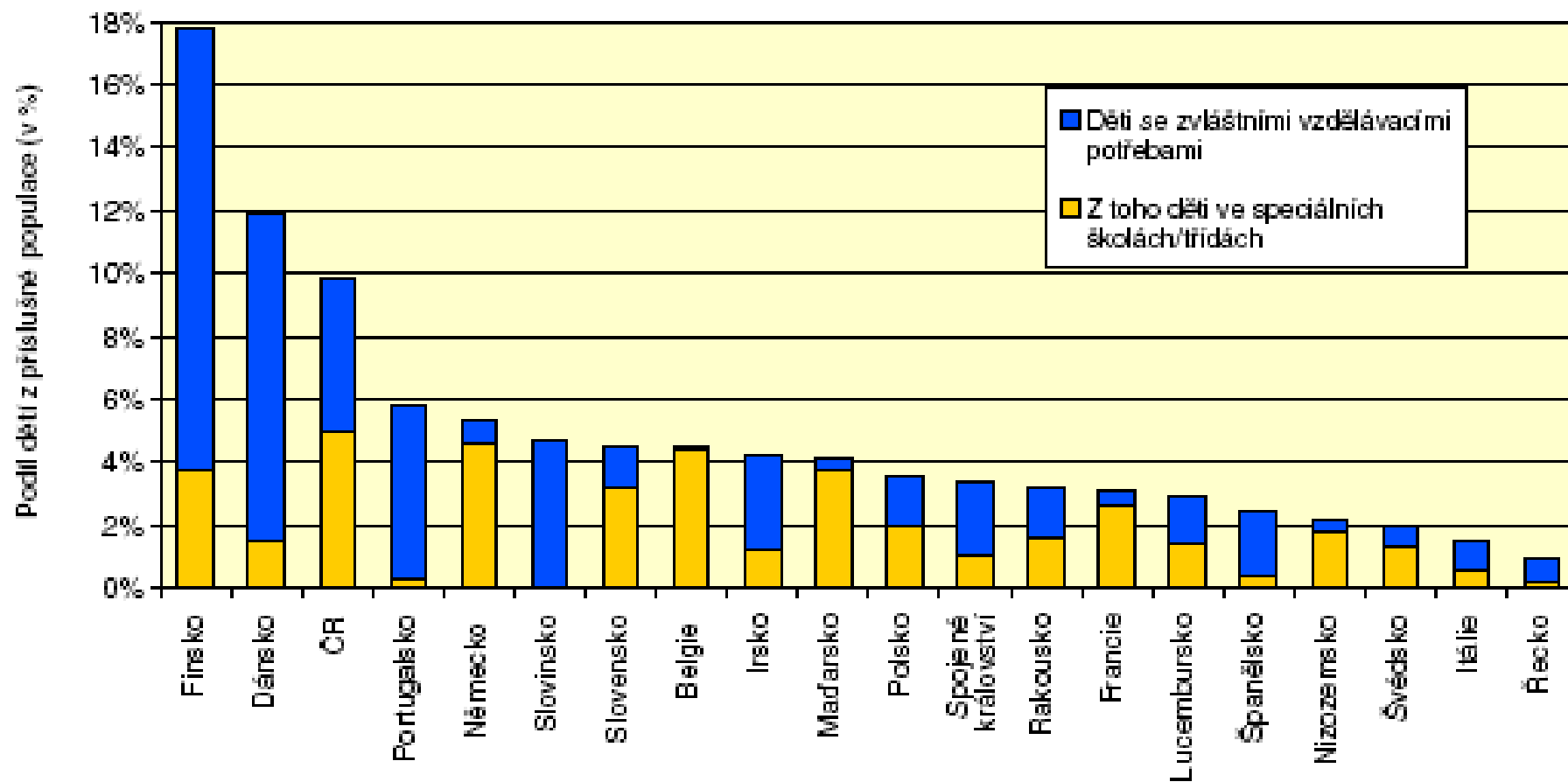
Integrace žáků se spec. potřebami

- Země s „jednou volbou“ – integrují téměř všechny žáky do hlavního proudu vzdělávání. (1 % ve speciálních třídách).
- Země se „dvěma volbami“ – rozsáhlý a diferencovaný sektor speciálních škol, ale možnost integrace do hlavního proudu (minimální)
- Země s „více možnostmi“. Kombinace obou systémů podle potřeb dítěte (část výuky v hlavním proudu, část ve speciálních třídách).

Integrace žáků se spec. potřebami

- Povinné posouzení stavu dítěte (Německo, Španělsko, Francie, Skotsko)
- Posouzení schopnosti školy zajistit potřebnou péči (Německo, Řecko, Španělsko, rakousko)

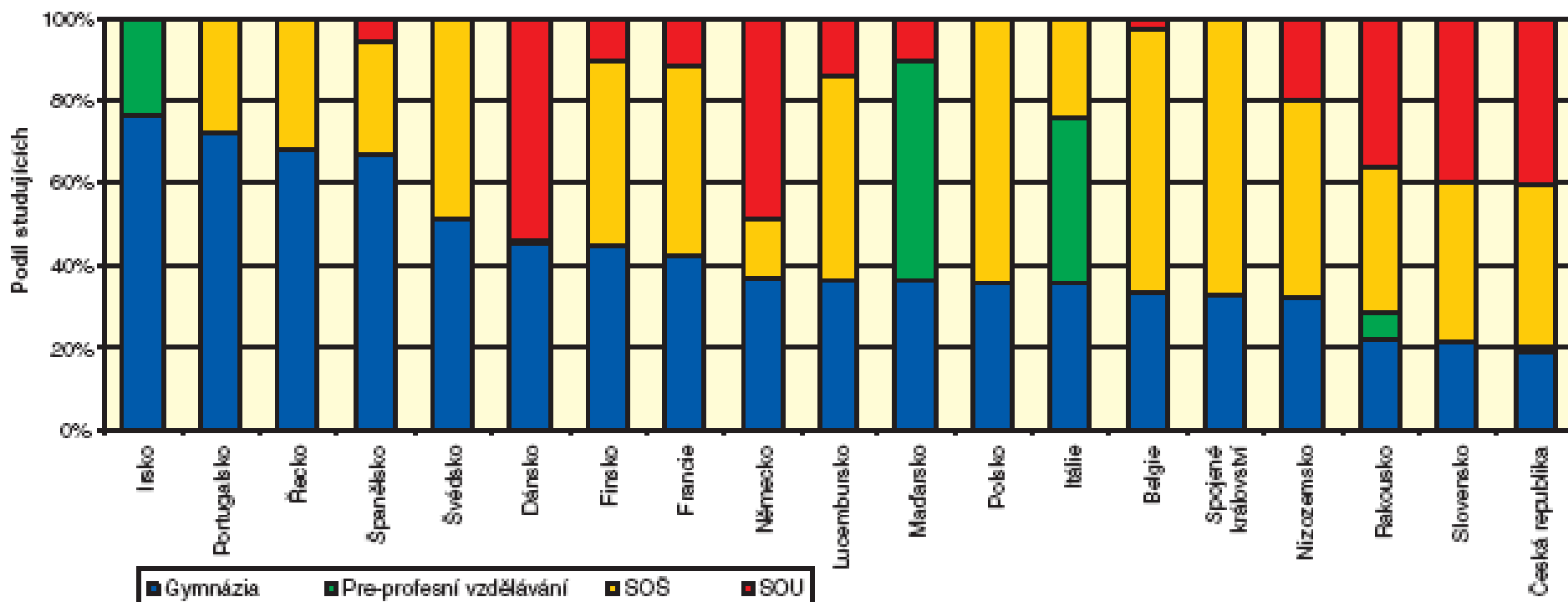
Děti se zvláštními vzdělávacími potřebami (PŠD, 2001)

Střední vzdělávání

- Tradiční dělení na všeobecné a odborné.
- V odborném vzdělávání směry:
- Profesní (obdoba našim středním odborným učilištím)
- Technické – vyšší zastoupení teoretických poznatků, zahrnují i obory ekonomické, zemědělské, zdravotnické. Poskytují dvojí kvalifikaci – pro zaměstnání, ale i pro vstup do terciární sféry.

Podíl žáků v jednotlivých typech středního vzdělávání

Odborné vzdělávání

- Charakter i obsah závisí na tom, zda při jejich řízení hraje roli stát nebo trh.
- Tržní mechanismus – ov musí pružně reagovat na potřeby NH, vysoká konkurence jednotlivých zařízení. (Anglie, Irsko)
- Dominantní role státu (Francie, Itálie, Švédsko)

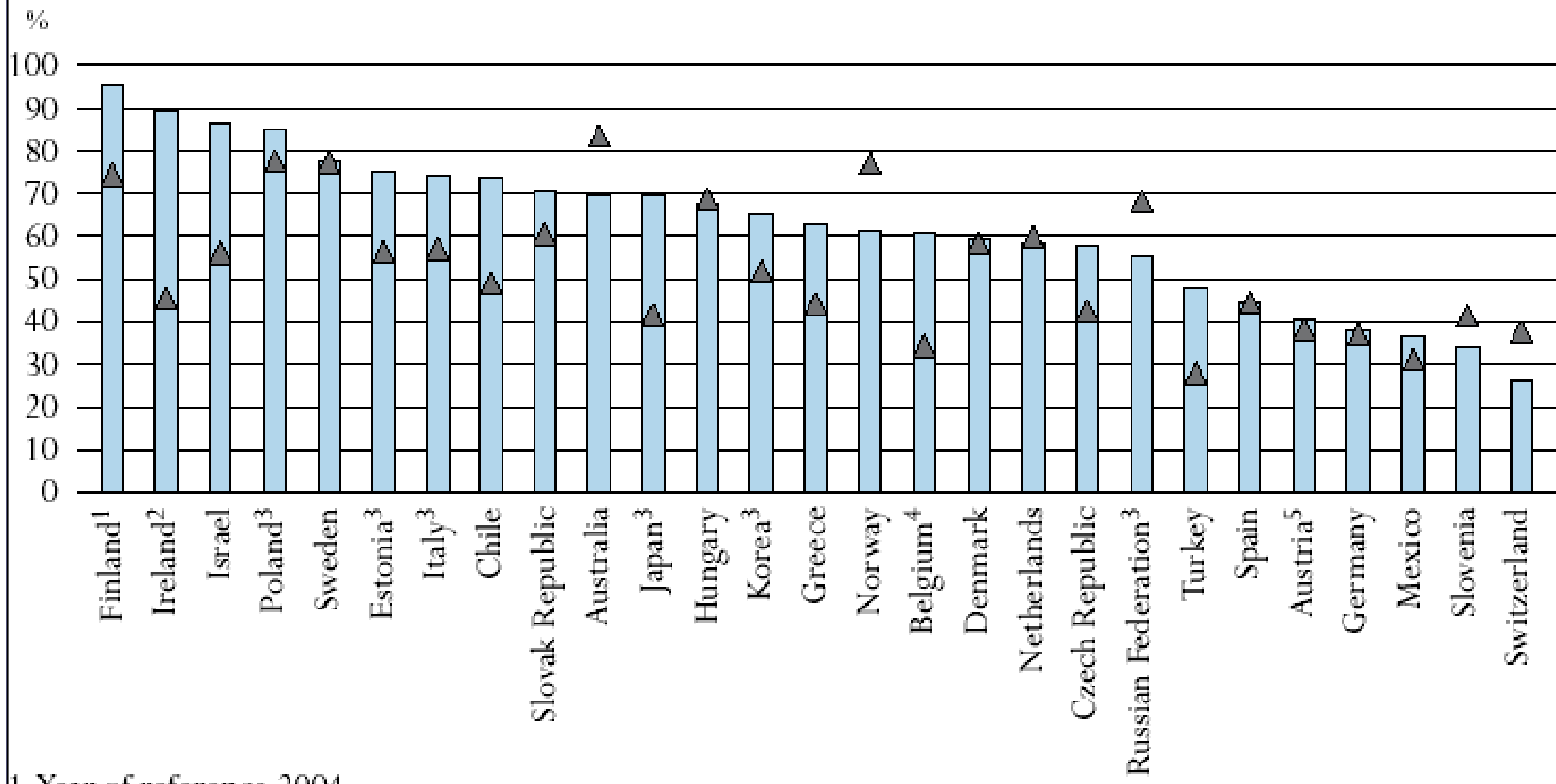
Organizace a místo vzdělávání

- Potřeby zaměstnavatelů x potřeby vzdělávání
- Školský model – celodenní forma výuky ve školském zařízení. Certifikát. Možná praxe v podniku (Francie, Itálie, Nizozemí, Švédsko, Španělsko).
- Učňovský (duální) – kombinace učení v podniku s učením v odborných školách – nejstarší forma odborného vzdělávání (Německo, Rakousko). Odpovědnost za plnění kurikula (stanoveno celostátně) mají podniky. – soustředěna především na řemeslnická povolání (malý podíl).
- Model odborné přípravy – odborná příprava v zaměstnání poskytovaná mladým lidem, kteří ukončili povinnou školní docházku. Někdy doplňována krátkou výukou ve školách. – pomoc přechodu ze školy do zaměstnání (Belgie, Francie, Irsko)
- Silná tendence ke sblížení všeobecného a odborného vzdělávání.
- Certifikáty z technických směrů odborného vzdělávání x certifikáty z profesní (učňovské) přípravy.

Modely odborné přípravy

Země Evropské unie

1. Year of reference: 2004

Mezinárodní uznávání kvalifikací

- Zvyšování tzv. transparentnosti (průhlednosti a přehlednosti)
- Evropské fórum pro transparentnost kvalifikací (www.eurocert.ie) – 3 opatření, jejichž účelem je usnadnit vzájemně uznávání kvalifikačních dokladů v členských zemích

Evropské fórum pro transparentnost kvalifikací

<i>Vysvětlující dodatek ke kvalifikačním dokladům</i>	Dokument vydávaný ke všem kvalifikačním dokladům jako jednotný popis získaných způsobilostí.
<i>Národní referenční místa pro kvalifikace</i>	V každé zemi Evropské unie zřídit referenční místo, které poskytuje informace o kvalifikacích zájemcům z příslušné země i zájemcům ze zahraničí.
<i>Evropské curriculum vitae</i>	Návrh na vypracování jednotného vzoru pro životopis popisující profesní způsobilosti občana.

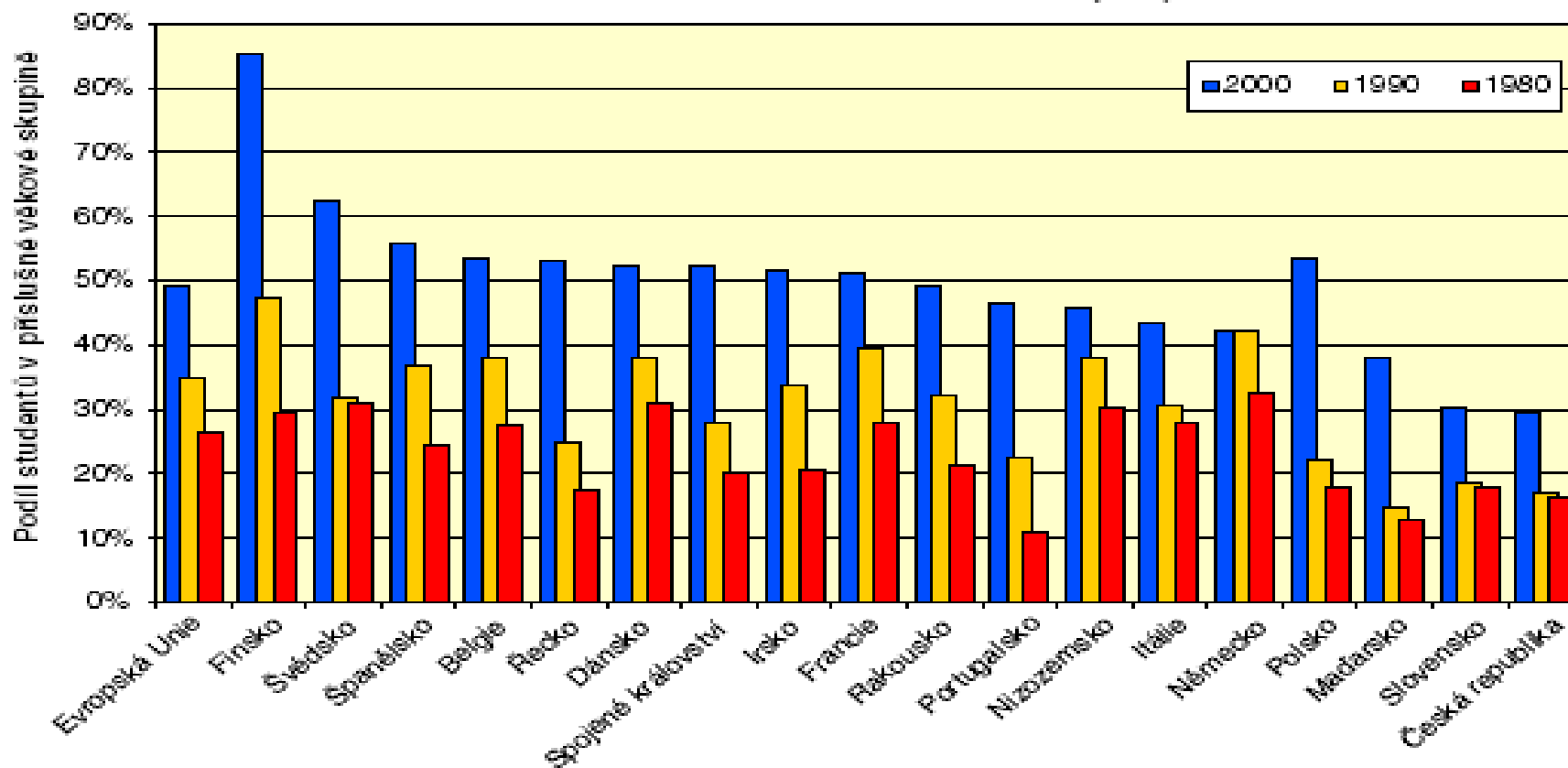
Eurocert: příklad vysvětlujícího doplňku ke kvalifikačním dokladům

Název certifikátu (originál a překlad)	Kuchař/kuchařka
Instituce, která certifikát vydala	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Platnost certifikátu	Certifikát byl poprvé vydán v r. 1998 a stále platí
Vysvětlení stupňů hodnocení	Celkové hodnocení závěrečné vyučební zkoušky: <i>Prospěl s vyznamenáním</i> – celkový průměr dílčích zkoušek nemí být horší než 1,5 <i>Prospěl</i> – z dílčích zkoušek nemá horší stupeň prospěchu než 4 <i>Neprospěl</i> – má-li nedostatečný prospěch (5) z jedné dílčí zkoušky
Úroveň certifikátu resp. získané kvalifikace	ČR – střední odborné vzdělávání, úroveň 2 EU – úroveň 2 ISCED97 - úroveň 3C
Profil dovedností a kompetencí	Seznam povolání/odvětví/zaměstnání, které může nositel certifikátu vykonávat: Kuchař Seznam klíčových dovedností, které si nositel certifikátu osvojil: Komunikační dovednosti včetně základů jednoho cizího jazyka; organizační schopnosti; schopnost práce v týmu včetně jeho vedení; řešení problémových situací; numerické aplikace v daném oboru; elementární dovednosti práce s počítačem. Seznam profesních dovedností, které si nositel certifikátu osvojil: Výběr a posouzení jakosti surovin a potravin pro přípravu pokrmů; znalost porcování, skladování, a ošetřování surovin; příprava výrobků teplé a studené kuchyně včetně moučnicků a nápojů podle technologických zásad; estetická úprava jídel a nápojů, jejich uchovávání a příprava k podávání; sestavování jídelního lístku se znalostí dietetiky a zvláštností výživy různých věkových skupin; sestavení slavnostního menu; podávání jídel a nápojů, jednoduchá obsluha hostů; vedení evidence o pohybu zboží, sestavování kalkulačí, ceny; vyřizování objednávek a vyúčtování. Délka praxe – pracovních zkušeností, které nositel získal: 50 týdnů.

Terciární vzdělávání

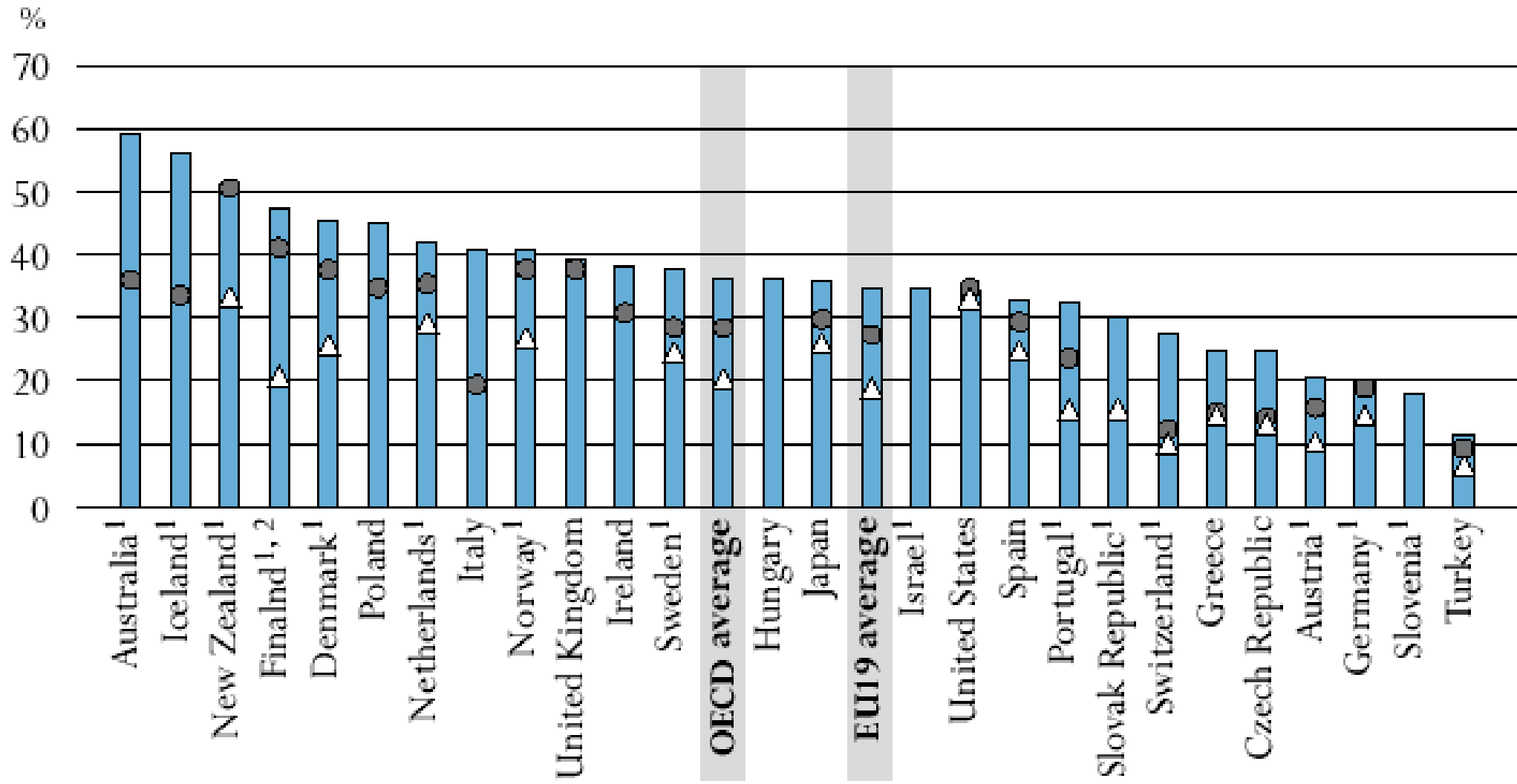
- Největší kvantitativní růst v zemích EU v 60. letech.
- Diverzifikace vysokého školství
- Globalizace

Účast na terciárním vzdělávání (v %)

Terciární vzdělávání v OECD

- Ve 24 zemích OECD s porovnatelnými údaji v průměru 36 % studentů absolvuje tradiční vysokoškolské studium. Ve Finsku, Itálii, Portugalsku, Rakousku, Slovenské republice a Švýcarsku se míra graduace během posledních 10 let zdvojnásobila. Mezi zeměmi však existují značné rozdíly v mírách graduace na úrovni univerzitního vzdělání a na úrovni odborně orientovaného terciárního vzdělání.
- Přibližně 57 % 15letých v zemích OECD předpokládá, že půjdou na vysokou školu, ale tento podíl se pohybuje od až 95 % žáků v Koreji po pouhých 21 % v Německu. Ukazatele dokládají, že v rámci zemí se záměry žáků liší podle jejich výsledků, pohlaví, socio-ekonomického zázemí a statutu imigranta.

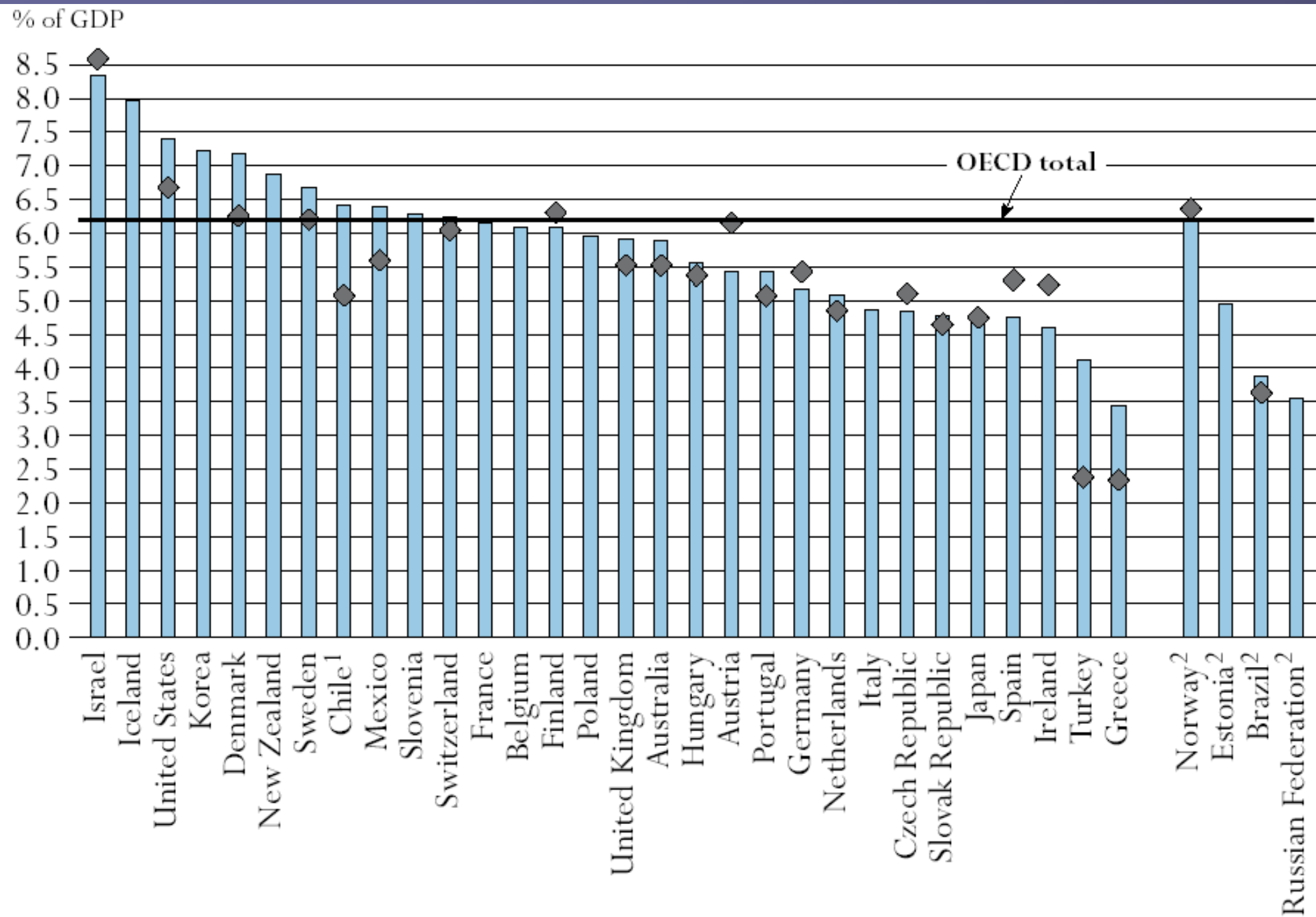
Přístup ke vzdělání

- Země se velmi liší podle toho, v jaké míře dokázaly zpřístupnit vyšší vzdělání studentům z dělnických rodin.
- V mnoha zemích mají studenti větší šanci účastnit se vyššího vzdělávání, pokud vyššího vzdělání dosáhli jejich otcové. Irsko a Španělsko zajišťují nejspravedlivější přístup k vyššímu vzdělání, zatímco ve Francii, Německu, Portugalsku a Rakousku mají studenti z dělnických rodin jen asi poloviční šanci, že se účastní vyššího vzdělávání, ve srovnání s tím, co napovídá jejich podíl na celkové populaci.

Výdaje na vzdělání

- Země OECD vydávají 6,2 % úhrnu svých hrubých domácích produktů na vzdělávací instituce a začínají více zvažovat efektivitu svých vzdělávacích systémů
- Výdaje na vlastní vzdělávání (bez výzkumu a vývoje a doplňkových služeb) v institucích terciárního vzdělávání činí v průměru okolo 7 664 USD na studenta a pohybují se od 4 500 či méně USD v Itálii, Polsku, Řecku a Turecku po více než 9 000 USD v Austrálii, Dánsku, Norsku, Rakousku, Spojených státech a Švýcarsku.
- Země OECD vydávají v průběhu celého primárního a sekundárního vzdělávání průměrně 81 485 USD na žáka, a to od méně než 40 000 USD v Mexiku, Polsku, Slovenské republice a Turecku po 100 000 a více USD v Dánsku, na Islandu, v Lucembursku, Norsku, Rakousku, Spojených státech a Švýcarsku.

Typy financování vysokého školství

● 2 indikátory:

- a) Podíl finanční podpory studentů (granty, půjčky, stipendia) na celkových výdajích na terciární vzdělávání.
- b) Podíl soukromých zdrojů na financování terciárního vzdělávání

Tři odlišné typy zemí:

- 1) Typ A: vysoký podíl soukromých zdrojů a výrazná sociální pomoc studentů (Austrálie, USA, Kanada)
- 2) Výrazný podíl financování z veřejných zdrojů, programy sociální pomoci (skandinávské země)
- 3) Nízký podíl soukromých zdrojů, slabá pomoc státu (většina postkomunistických zemí, ČR, Portugalsko, Francie a Německo)

Typy financování vysokého školství

● 2 indikátory:

- a) Podíl finanční podpory studentů (granty, půjčky, stipendia) na celkových výdajích na terciární vzdělávání.
- b) Podíl soukromých zdrojů na financování terciárního vzdělávání

Tři odlišné typy zemí:

- 1) Typ A: vysoký podíl soukromých zdrojů a výrazná sociální pomoc studentů (Austrálie, USA, Kanada)
- 2) Výrazný podíl financování z veřejných zdrojů, programy sociální pomoci (skandinávské země)
- 3) Nízký podíl soukromých zdrojů, slabá pomoc státu (většina postkomunistických zemí, ČR, Portugalsko, Francie a Německo)

